

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Съезд

Баш тема – Россей Федерацияда энди бардырыллыкъ президент айырыула

Москвада 22-23 декабрьде «Единая Россия» партияны XVII съезди барады. Аны баш темасы - 2018 жылда 18 мартда РФ-ни президентин айырыуу. Аны шине Къабарты-Малкъарны келечилери да къатышадыла.

Биринчи кюн партияны программаларын сюзюу жаны бла жети майдан къуралганды. Алада программаны биринчи жылыны эсеплери чыгъарылгандыла, келир кезиуге планла белгиленгенди. «Къыралны къолайлыкъ» деген бөлүмюнде къырал жумушлары тамамлауу игилендирууно, къырал кереклени сатып алыуу ачыктыгынын эмда къыйматлыгынын жалчытууу, коррупцияга къажуу кюрешни амаллары сюзюлгенди, ай-

ырыула бла байламлы законла эмда къараучуланы ишлеу жоруклары тинтилгенди.

«Экономиканы ёсюуу эмда жашау къолайлыкъ» деген майданда сёз предпринимательлики бла промышленостну айнытуу, бюджетле аралы халланы игилендирууно эмда Россейни экспорт онгларын кенгертиууно юсюнден барганды. «Кючлю аграр къырал» деген сессияга къатышханла уа элге эмда фермерлеге себеплик этиуно юсюнден сёлешгенди. Адамларыбызны жашау къолайлыкларын къалай бла сакларга эмда кетюрюрге боллугууно юсюнден а «Социал политика» майданда айтылганды.

«Келир заманны саулукълу тёлюсю» деген сессияда сау-

лулк саклауу системасын игилендирууно, перинатал арала ишлеуно да юслеринден сёлешингенди. «Билим жаны бла кючлю, культура жаны бла алчы болуу» деген сессияда уа билим берууно бла маданиятны айнытуу бла байламлы программаны тол-

турууно эсеплери чыгъарылгандыла. «Кеси юйюне ие болуу» деген майдан а жашау журтла бла жалчытууно, оюла турган юйледен кетюрюуно, шахарлары тапландырууно амалларына аталганды.

Биринчи кюн «Единая Россияны» айырыула аллы

программасы къалай толтурулганына контроль этген комиссияны партияны Председатели, премьер-министр Дмитрий Медведевни башчылыгында бардырылган жыйылыуу бла бошалганды.

www.er.ru

Болум

КЪМР-ни премьер-министри МУСУКЛАНЫ Алий:

«Кавказкабельни» борчлары 2012 жылдан бери жыйыладыла. Ахырында аны иелери предприятияны банкротлукъга жетдиргенди

КЪМР-ни Правительствосуну Председатели Мусукланы Алий «Кавказкабель» заводну коллективини келечилери бла тобешгенди. Аны кезиунонде предприятияны баш директору Хабас Кармов ишчилени сорууларына жууапла бергенди эмда тамбла октуна быйыл сентябрьден бери хакъ тёлемей жыйылып турган борчну жабарыгына ышандырганды.

Андан сора Мусукланы Алий журналистлеге халны аңгылатханды: «640-дан артык ишчи сентябрьден бери айлыклары алмай турадыла. Тамбла сентябрьники тёленирикди,

келир ыйыкъда уа, эсе да Жангы жылга дери, октябрьге борч да жабылады деп, алай келишгенбиз. Андан ары уа январь-февраль айлада ноябрь-декабрь ючюно да айлык тёленип бошаллыкды. Борчну битеу ёлчечи 27 миллион сомдан артыкды.

«Кавказкабель» чыгъарылган продукцияны ёлчечи, ишленгенли саны бла да республикабызны уллу предприятияларындан бириди. Токъсанынчы жылланы башында октуна аны ишчи коллективи приватизация этген эди. Болсада завод ишин тири бардыр-

ганды, 90-чы жылда октуна республикада жетишимли производстводадан бирине саналганды.

2005 жылда уа ол жангы иеге кечгенди – «Франккарт» ООО деген москвалы структурага. Ала акционерледен юлюшлерин аз-аздан сатып алып, 2010 жылда аланы барысын да къолга этген эдиле. 2012 жылда уа предприятие, ырыксыз залогга берип, Сбербанкдан 2 миллиард сом, башха банкда уа жарым миллиард сом алганды. Проблемала ма андан сора

башлангандыла, деп аңгылатханды Мусук улу.

Ол дагыда банкдан ахча производствону жангыртууга неда айнытууга угъай, чыгып барган къоранчланы жабар ючюно деп алынганын да айырып айтханды. «Бююнлюкде ол ахча къайры кетгенин билген къыйынды, кредитле уа ауур жюк болганлай къаладыла. 2012 жылдан бери борчка къошула барганды, ахыры уа неге келгенин билесиз - жангы иеле предприятияны банкрот болур чекке жетдиргенди.

Бусагъатда банкага борчлары 2,1 миллиард сомду», - деп къошханды премьер-министр.

Заводну баш директору бюгон берген сёзюне кертичи болмаса, властьланы жанындан не мадарла этилликиде деген сорууга жууап бере, Мусукланы Алий уголовный иш ачылыгыын айтханды эмда къыралны гражданданы сейирлерин бла праволарын къорууларча амаллары болганын эсертгенди.

Информагентстволаны билдируулерине кёре.

Правительство

Битеу социал жумушланы толутындырырча амалла бардыла

Къабарты-Малкъарны Правительство суну башчысы **Мусукланы Алий** бардыргъан кезиуле кенгешде бир талай буйрукъну бла бегимни проектлери сюзюлгендиле эм къабыл этилгендиле. Министерстволаны бла ведомстволаны башчылары эм келечилери Правительствоу алгъын этилген оноуларына тюрлениуле синдириу, республиканы иелигинде болгъан мюлкню Нальчик шахар округга хакъсыз бериу, тюрлю-тюрлю комиссияланы къауумларын тюрлендириу, жумушланы тамамлау жаны бла бегимлени проектлерин туура этгендиле.

Финансла министрни орунбасары **Къалабекланы Азамат** билдиргенге кере, РФ-ни субъектлерини бюджетлерин онгудруугъа быйылны ахырына дери къошакъ халда саулай да 11,5 миллиард сом бөлюнгенди. Ол санда Къабарты-Малкъаргъа 433 миллион сом жиберилликти. Аны хайыры бла республиканы бюджетинде белгиленген жумушланы толуракъ тамамларгъа онг боллукъду.

Келир жыл биринчи январьдан башлап Россей Федерацияда социал жумушланы жалчытыу жаны бла Бирикген информация система (ЕГИССО) ишлеп тебирерикди. КъМР-ни урунуу, иш бла жалчытыу эмда социал къоруулау министр **Тюбейланы Альберт** айтханнга кере, ол система власть органлагъа эмда адамланы кеслерине бу сферада берилген битеу тэлеуленни, пенсиялганы, пособияланы жик жиги бла кёрюрге амал берликти. Кеси да жалаанда бир регионда угъай, саулай къыралда болумну тюзюнлей кёрюзтгенлей турлукъду.

Аны хайыры бла социал болушлукъ анга тийишли болгъанланы хар бирине да энчи берилликти, кимни къаллай излемлери болгъаны да шарт ачыкъланарыкъды.

Къыралны кесине уа бу бөлүмге неллай бир къоран этерге кереклисине прогнозу тынгылы жарашдырырча онг тапдырылкъды.

Программаны РФ-ни Пенсия фонду бардырылкъды. Бизни республикадан анга битеу тийишли информацияны уа Урунуу, иш бла жалчытыу эмда социал къоруулау, Билим бериу, илму эм жаш тёлёню ишлери жаны бла эмда Культура министерствол берликтиде. Къалгъан экисини башчылары **Нина Емузова** бла **Мухадин Кумахов** да Тюбейланы Альбертти ызындан аны бла байламлы информацияларын туура этгендиле.

Кенгешде дагъыда республиканы къырал программаларыны тизмеси, сора Къабарты-Малкъарда эпидемияланы болдурмау эмда жукъгъан аурууладан къоруулау жаны бла комплекс план къабыл этилгенди, айырыу комиссиялагъа себеплик этиу амаллагъа да къаралганды. Дагъыда регионну культура бөлүмюне 2018-2020 жылланы чеклеринде федерал бюджетден 245 миллион сом бериллигини, жер-жерли бюджет да анга къошакъ халда 18,4 миллион сом бла билеклик этерге кереклисине юсюнден айтылганды. Кёп фатарлы юйлеге тынгылы ремонт этиу программаны къысха кезиуде тамамларыкъ кесегине тюрленуле синдириллиги да белгиленгенди.

Аны бла жыйылыуда повесткагъа чыгъарылганына вопросланы барын да дурус кёргендиле. Ахырында Мусукланы Алий кесини биринчи орунбасарын эл мюлк министр **Сергей Говоровну** «За вклад в развитие агропромышленного комплекса России» деген кюмюш майдал бла сауғалаганды.

УБАШЛАНЫ Мурат.

ПАРЛАМЕНТ

Сабийле хар затха тынгылы тюшюнюрге итингендиле

КъМР-ни беш колледжени оқыучулары бла **Билим бериу, илму эм жаш тёлёню ишлери жаны бла министерствону Кёп функциялы жаш тёлё арасыны волонтерлары, битеу да бирге жүзге жууукъ жаш бла кызы, «къырал сагъат»** проектни чеклеринде республиканы законла чыгъарыуу баш органында болгандыла.

дырылганды. Соруула уа кёл тюрлю болгандыла. Жаш адамла депутатланы ишлерини энчиликлерини, аланы толтуруучу власть органла бла байламлыкъларыны, жаш тёлёню иш бла жалчытыуу, акъылбалыкъ болмагъанланы ишлери жаны бла комиссияланы борчларыны эм кёл башха затланы юслеринден билдирге суйгендиле.

Парламентарийледен бююнюлукде республикада артыкъда

Жаш адамла шёндюню тёлёню жашауунда Интернет артыкъда уллу жерни алгъаныны юсюнден оюмларын да айтхандыла. Жанатайланы Салим адам кесини кюнюн ктурай билдирге кереклисин чертгенди: заманы оқырға, спорт бла кюреширге, культура учреждениялагъа барырга да жетерча.

Светлана Азикова уа жашланы бла кызыланы китапла оқы

Бу жолгъу тюбешуи РФ-ни Конституциясыны кюнюне жораланганды. Ол Парламентде Жаш тёлё палатаны социал политика эм урунуу комиссиясыны башламчылыгы бла къуралганды. Анга спикерни орунбасары **Жанатайланы Салим**, Парламентни Билим бериу, илму эм жаш тёлё политика жаны бла комитетини башчысы **Светлана Азикова**, Социал политика, урунуу эм саулукъ саклау комитетини башчысы **Хусейн Кажаров**, Экономика, инвестицияла эм предпринимательство жаны бла комитетни таматасы **Заур Апшев**, Законла жарашдырыу, къырал къурулуш эм жер-жерли самоуправление жаны бла комитетни башчысыны орунбасары **Хасан Гешев** къатышхандыла.

Тереде болгъаныча, тюбешуно аллында Светлана Азикова къонакъланы республикада парламентаризмни тарыхы, аны бююнюлукде иши бла шагъырей этгенди. Ызы бла жыйылыу ушакъ халда бар-

бек суралгъан усталыкъла къаллайла болгъанларын да соргандыла. Светлана Азикова юристле бла экономистле кёл болгъанларын чертгенди, аны бла бирге уа инженер-техника жаны бла устала уа азыдыла дегенди.

Депутат болур ючюн не зат этерге керекди, деп да соргандыла. Законла чыгъарыуу органда ишлерге суйген биллими, кесини усталыгында сынамлы болурга тийишлиди дегенди. Жанатайланы Салим а жашауларын политика бла байламлы этерге суйген жашлагъа бла къызлагъа бек алгъа жамауат иш бла кюреширге, муниципалитетде жаш тёлё кенгешчи органлада тири болурга кереклисин айтханды.

- Бек алгъа ёз жашауугъуз ючюн жууаплы болугъуз. Адамны кесини оюму болурга, ол аны къоруулай билдирге керекди, - деп къошханды Светлана Азикова.

урга чакъырганды. «Белгили америкалы жазыуучу Рэй Брэдбери китапны кюйдюргенден да уллу аманлыкъ барды – аны оқымагъан, дегенди», - деп эсгертенди ол.

Акъылбалыкъ болмагъанланы ишлери эм аланы эркинликлерин къоруулау комиссияны иши бла шагъырей болгъан студентле уа депутатланы инспекторланы ишлерине эс бурургъа чакъыргандыла. Ала жаш адамлагъа хыны этгенлерине тарыкъгандыла. Жыйылыуда жаш тёлё бла ише жууаплы къуллукъчуланы билимлерин ёсдюрюу курсла къуаргъа кереклиси да белгиленгенди. Депутатла аны эсге алгандыла.

Тюбешуно ахырында уа къонакъла парламентарийле бла бирге суратха тюшгендиле эмда алагъа законла чыгъарыуу органны мекямында экскурсия къуралганды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Жазылыу – 2018

«ЗАМАН» - сизни газетигизди!

Хурметли жамауат!

«Заман» - миллетибизни жангыз газетиди. Аны бетлеринде малкъар халкъны культурасыны, тарыхыны, бююнюню жашаууну, айтхылыкъ адамларыны, жетишимлерини эмда жарсыуларыны юсюнден басмаланган материалланы сиз бир башха изданида табаллыкъ туюлюсюз.

Алайды да, жазылыгызыз, билеклик этигиз қесигизни газетигизге! Келе тургъан жангыз жылда да ол сизни қерти шухугъуз, огъурлу сёз негеригиз болур деп ышанабыз.

Бизни индексбиз - 51532

Огъурлулуккуну дерслери

Жюреклегге тюшерик юлгюле, насийхат сёзле

Тырнауузуну 3-чю номерли школунда, «Россей Федерацияда Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченныйни юсюнден» федерал конституциялык закон кыбыл керюлгенли 20 жыл толганына аталып, бирикдилген дерс бардырылганды. Ол огъурлулуккуну эм хайырлы амалы – адамны насыплы этиудю» деген ниет бла ёдюрюлгенди. Школну директору Хутуйланы Любовь чакырып, сабийлеге кьонакыга Кьабарты-Малкьарда Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный Зумакулланы Борис келген эди.

Окьюучула Борис Мустафаевич бла танышхандыла, аны жашауу, илмуда эм политикада жолуну юсюнден сейир затла билгенди. Уполномоченный а алагда бу кьуллуккуну толтура сакъат эм ёксюз сабийлени, кыйын болумлага тюшгенлени, абаданланы, аскерчилени эм тутмакылада тургъанланы законлу эркинликлерин кьоруулау жаны бла кьаллай социал проекле бардыргъаныны юсюнден айтханды.

Ушакны кезиунде быллай жууаплы ишни тамамлагъаны кьал-

лай адамлык шартлары болурга кереклиси да белгиленгенди. Кесини сынамыны юсюнден айта, Зумакулланы Борис Ата журтну аллында борчну толтуруу эм магъаналыга санагъанын чертгенди, ата-бабаларыбызны юлгюле келтиргенди.

Тюбешиуде гитчелени, абаданланы да эркинликлерин кьоруулауу, халкыла аралы эм россейли право-

ну юсюнден да сёлешингенди. Ахырында Борис Мустафаевич школчулага сейир соруула бергенлери ючюн ырызлыгын билдиргенди эм школ библиотекага саугъа этгенди.

Анатолий ТЕМИРОВ. СУРАТДА: Зумакулланы Борис бла Хутуйланы Любовь окьюучула бла.

Кенгеш

Жарсыуланы юслеринден ачык халга

Кёп болмай Черек районну администрациясында муниципалитетни ара больницаасыны (ЦРБ) ишيني юсю бла кенгеш бардырылганды. Анга КьМР-ни саулук сакълау министри Марат Хубиев, районну администрациясыны башчысы Муртазаланы Борис, ЦРБ-ны таматасы Аккылары Махти, медицина эмда ич ишле бёломлени келечилери эм башхала кьатышхандыла, деп билдиредиле КьМР-ни Саулук сакълау министрствосуну пресс-службасындан.

Тюбешиуде больницада быйыл кьаллай ишле бардырылгъанларыны юсюнден сёлешингенди. Ол санда кьырал салгъан борчланы тамамлауда чыкыган проблемала да кёторюлгенди. Аны бла байламлы ведомствону келечиси Инна Мамхегова стационарга ахча диспансеризация кьалай баргъанына, махкемеде жерле кьалай толтурулгъанларына кёре бёлюннгенин айтханды. Министр а врачланы саусулауу уллу кёллю болмазга, диспансеризацияны

бла профилактиканы тири бардырырга, ауруу тереннге кетгинчи аны заманында ачыкылай билдирге чакыргъанды.

Ол иш тийишли халда кьыралыры ючюн коллектив кьаты байламлыкка ишлерге керекди. Больницаны баш борчу - районда жашагъанланы саулукларына сакъ болургады эм тынгылы

багъаргады. Министерство уа хар жаны бла да болушурга хазырды, - дегенди Марат Баширович.

Кенгешни ахырында ол хар бёлюмню таматасындан жууаплылыкны кьаты сорлугун да эсе салгъанды.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Башламчылык

Къызчыкыла кьошунла этерге къызгъандыла

Къалыубаладан бери кьошунчула, ол жумуш бла кюрешгенлени ишлери да бек сыйлыгъа саналгъандыла. Ёмюрледен бери да аланы кьол кыйынлары аш-суу хазырлагъанда, журт ишленде да керек болгъанды. Бюгонлюкде да, узак ёмюрледеча, темир, мияла, башха материалла бла да хайырланадыла: сауутланы, бирси кереклени этгенде да.

Нальчикде «Гончарный круг» ат бла ачылгъан мастерскойда дерсле башланьрдан алгъа устанлары ала бла жаруу этеди. Сабийле кьолларын ишлетедиле, ызы бла кьаты топуракны жумушатып, кереклисича, жумушча тынгылы хазырланадыла. Устазлары Милана Хацукова гитчелени бу жаны бла юйретеди.

Топуракъ бла ишлерге суйгеннге эринирге жарамайды, нек дегенде аны кёп ийлеп, ичинде хауа кьалмазча этерге керекди.

Ызы бла кьошун ишлеучюле хайырланган чархны юсоне салып, ол бурула тургъанлай, кьоллары бла жан-жанындан сылай, сыйдам этедиле, тегерек халга келтиредиле. Андан сора уа хар бири кеслерини акьылларына келген сауутланы, жаныуарланы да ишлейдиле.

Милана Хацукова билдиргеннге кёре, бурун замандада кьошунчула асламысында эр кишиле болгъандыла, бюгонлюкде уа ол жумуш бла тишируула да юрешедиле. Мастерскойга юрюген къызчыкыла: «Бек сюебиз бу усталыкыга юйренирге», - дейдиле. Топуракъ бла

кюреше туруп, кесинг кьолларын бла акьылына келген не затны да аталыкыча. Сабийле бирде жомакыладан жигитлени, бирде уа кийик жаныуарланы неда юйлеринде киштиклерини, итлерини сыфатларын бек тап келишдиредиле.

Хацукова кеси филологу, бу усталыкыга гитчелигинден жаратып тургъанды. Интернетни болушлугу бла жарык умутуна жетгенди. Кьошунчула хайырланган чархны уа тенгелери саугъага бергенди. Ызы бла фахмулу къыз, мастерской ачып, сабийлени юйретип башлагъанды. «Не сейир-аламат, бу иш адамны акьылын, жюрегин, ниетин да тазалайды», - дейди ол.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Шимал Кавказ кюн сайын

Коллективни алгъышлагъанды, грамотала бергенди

«Ингушетия» ГТРК кьуралгъанлы 25-жыллыгы бла аны коллективни республиканы башчысы Юнус-Бек Евкуров алгъышлагъанды. Ол бюгонлюкде жамауат Ингушетияны экономика, политика эмда маданият жашауунда бола тургъан бек магъаналы ишлени юслеринден заманында билдирге онг тапханын чертип айтханды. Коллективге жангы жетишмеле тежел, оноучу мындан ары да телекомпания айнып барырын суйгенин билдиргенди. Бек иги ишленеге уа юбилей майдалла бла грамотала бергенди.

Рамзан Кадыров –

он белгили адамны санында

Рамзан Кадыров тауусула тургъан жылда атлары артыкка кёп айтылган он россейлини тизмесине тюшгенди. Политикле, шоу-бизнесни жулдузлары, регионну башчылары, башха белгили адамла кирген рейтинг бла уа «Медиалогия» компания шагъырей этгенди. Биринчи тизгинде – Россейни Президенти Владимир Путин. Чечен Республиканы башчысы сегизинчиди.

Тау-лыжа курортланы

хазырлыклары не халдады

Тау-лыжа курортла сезонга кьалай хазырланганыны юсюнден РФ-ни Президентини СКФО-да толу эркинликке келечисинде болгъан кенгешде айтылганды. Былтырны эсеплерине кёре, округ ич туризмни айнытуу жаны бла тёрт алчыны санындады. Арт эки жылы ичинде туристлени саны жарым миллионга дери ёсгенди.

Шимал Кавказын табийгаты, хауасы да дунияны бек иги курортлары бла эришрчадыла, алай инфраструктура бла сервис артка кьаладыла. «Къырал башчы 2021 жылда январьга дери регионну курортларын айнытырча инфраструктура кьуарарга борч салгъанды», - деп эсертгенди полпред Олег Белавенцев.

Фермер - ол кьаллай усталыкыды?

Дагыстан Республикада «Начинающий фермер»

деген интеллектуал эришулене региондагы кезиуу башланганды. Аны Элли жаш тёлёнуу россейли союзу бла республикалы аграр университет эл мюлкде бизнес бла кюреширге хунерлери болгъан жаш адамланы ачыклар муратда кьуаргандыла.

Оюн халда бардырылгъан эришулеге аграр вузланы аспирантлары, окьюучуланы производство бригадалары бла энчи вузланы ахыр курсларыны студентлери да кьатышдыла. Хорлагъанла Москвага ахыр конкурска барлыкыдыла.

Иранда кьарачай кьойланы жаратадыла

Къарачай-Черкесде эрттеден ишлеп келген «Кавказ-Мясо» агропромышленный предприятие 2018 жылда Иран республикага 500 тонна эт жиберликди. Бирге ишлеуно юсюнден келишимге «Кавказ-Мясо» ОАО бла «Илокават» компания Владикавказда «Иран бла Шимал Кавказ: тарых эмда байламлыклары онлары» деген халкыла аралы илму-практика конференцияны кезиуунде кьол салгъан эдиле.

Анга кёре тыш кьыралга Къарачай-Черкесден кьой эт жиберилип турлукду. Ол Иранны ветеринар службасыны излемлерине кёре хазырланарыгын да белгилемей жарамаз.

Владикавказдан

Владивостокга - жаяулай

«Молодые ветра» турклубну башчысы Заур Гуриев

Владикавказдан Владивостокга жаяулай барады. Ол жолга 12 октябрьде Владикавказда Владивостокская орамдан чыкыгъанды эмда Владивостокда Владикавказская орамда 2018 жылы ахырында жетерге мурат этеди.

Бюгонлюкге жаш 2000 километрини ётгенди. Кесини бу жолоучулугун Заур Шимал Осетияда леопардланы алгынныгын санын кьайтарыуу программасына атагъанды.

Информантстволаны билдируулерине кёре **ТЕКУЛАНЫ Хауа** хазырлагъанды.

АДАБИЯТ ИНГИР

Билимни ёсдюрюню, ниетни байыкъландырыуу бирча къайгызысын кёре

Бу кюнде Тырнауу сахарны Отарланы Керим атлы 1-чи номерли лицейинде уллу поэтибиз Къулийланы Къайсын туугъанлы 100 жыл толгъанына аталгъан ингир болгъанды. Адабиятха керти къуллукъ этген, ата журтун, миллетин журеги бла сойген назмучуну намысына этилген байрамны лицейни директору Мухамед Лихов ачханды.

Къуру бизни кыралда угъай, андан тышында да намысы журюген жерлешибизни аты барыбызга да жуукъ болгъанын чертип, ол бу къууанчыны ала бла бёлюрге келген къонакъларга ыспас этгенди. Ала уа – «Кайсыннга жюз атлам» фондну таматасы Тетуулары Хадис, поэт, архитектор, суратчы Сарбашланы Аздор, назмучула Мусукаланы Сакинат бла Этезланы Ануар, Элбрус районда билим беруу управленияны таматасыны къуллугъун толтургъан Атаккуланы Нуржан, сабий садла жаны бла тамата специалисти Моллаланы Зарета, шахар библиотеканы 1-чи филиалыны таматасы Алийланы Светлана эм сабийлени ата-аналары здиле.

Жангы жылны аллында жылтырауукъ иллаула бла ариу жасалгъан сахнаны бек башында уллу харфла бла Къулийланы Къайсынны: «Хар заманда да игиликни жолу бла бар» деген насихат айтыуу жазылып эди. Лицейни эм сахарны 6-чы номерли школуну окъуучулары закийни жашау эм чыгъармачылыкъ жолуну юсюнден айтхандыла, назмула окъугъандыла, жырлагъандыла, тепсегендиле.

Сахнага бир бирини ызындан ариу миллет кийимле кийген къызчыкълар бла жашчыкълар чыгып, ана тилибизде шатык сёлешип, ариу жырлап,

жыйылгъанланы къууандыргъандыла. Аны бла бирге къабыргъада тагъылып тургъан экранда поэти юсюнден кенг жайылмагъан, жангы кадрладан толу роликкеге къараргъа, аны ауазын эшитирге, республикалы радиону диктору, Къабарты-Малкъарны культура сыны сыйлы къуллукъчусу Созайланы Илияс окъуп да назмулагъа тынгыларгъа онг болгъанды.

Директорну айтханына кёре бу жарык байрамны лицейни малкъар тилден бла адабиятдан устазы, лирика назмуланы устасы поэт Ахматланы Люба бла мектеп библиотеканы таматасы Этезланы Люаза кырагъандыла. Бу ишде алагъа болушлукъ этген затладан бири – бара тургъан жылны аллында окъуна мында дерследен тышында юйретуу магъанасы болгъан театр кружокъ кыралгъаныды.

Бююн сиз кёрген сабийлени асламысы ары журюйдюле. Анда оюнладан сора да, тепсерге, ариу окъурга да юйретедиле. Ол ишге бир ыйыкъларга

юч сагъат бёлунеди. «Алгъын сахнага аркъан бла тартып да элталмагъан сабийлерибиз, жашчыкълар, кёресиз да къалай сойюп чыкъларларын ары», - дейди лицейни директору.

Быйыл болгъан ишлени сагъына, устазла лицейчилени тюрлю-тюрлю эришууде хорлагъанларын, бу базада кеп тюрлю тюбешиу бардырылгъанын сагъынгандыла. Аланы арасында: «Запусти курорт» (къонакъ юй бизнесини, къонакъларлыкъларын юсюнден), «Хайдагъыз, жашла!» (эр кишилени араларында кюч-къаруу бла демлешуу), «Керекди депми огъесе алай суйюпму?» (къырал энчиликлени, белгилени, адамны эркинликлерини, конституцияны юсюнден), «Жарыкъ стартла» (спорт байрам), «Ана тил - халкъны мурдоруду», «Ата журтуну кыруулаучула» (ата-анала бла бирге), «Чамхана» (оюн программа), «Анамы татлы ашлары» (фестиваль), «Малкъарны

кёксюл таулары – мени сойген жырым» (фестиваль), «Жаша, жашна, Малкъарым!», «От тышгени юсюнден хар нени да билеме!», «Экология проблемала», «Хорлам байракълары ауанасында!» (патриот акция), «Дунияны халаллыкъ сакъларыкъды» (жандаурлукълар юсюнден)...

«Эльбруская переговорная площадка – 2017» деген регионла аралы форумда да лицейчиле – сабийле, устазла да – айырмалы болгъандыла, махтау алгъандыла.

Окъуучуланы андан ары къадарларына да къайгырадыла мында – «Неделя без турникетов» акцияны барыуунда тамата класслада окъугъанла бир къауум организациялада болуп, анда хайырланылгъан усталыкълар бла шагъарей болгъандыла. Ала ол мурат бла «Геолог», «Каббалкгипс», «Асыл-Суу» биригууде, от тышгени бла кыруулауу бёлюмюнде, район больницада, администрацияда да болгъандыла.

Мында кыралгъан тарых эм адабият музей лицейни ёхтемлигиди. Ол 2015 жылда ачылгъанды. Кеси да бахсанчы поэти атын журютеди. Аны ачылууна назмучуну къызы, аны атын журютген фондну директору Отарланы Римма себеллик этгенди. Анда Керимни архивинден суратла, аны кюл жазмалары, китаплары, журютген энчи затлары да бардыла.

Школ жашауу ажайыптыгы сакълангъан окъуу мекамны къабыргълары да айтдыла хапар. Алада элбрусчуланы белгили, юлгюлю жерлешлерини суратлары тагъылындыла.

КЕРТИЛАНЫ Сакинат.

Жетишим

Къууанабыз, ёхтемленебиз!

Терс-Кюлдан школчу Темуккуланы Салих «Умници и умники» деген битеурроссей гуманитар олимпиадада эришген сабийлеге телевизорда кырап, алагъа къайгырып туруучу эди. Кеп болмай а жаш кесини тенглери бла бирге белгили берюню 26-чы сезонуна кытышып, бир жолуга эки орденнге тийишли болгъанды.

Салих бла бирге кючлерин сынар-га келгенлени арасында Къабарты-Малкъардан Даяна Алагирова бла Мусукаланы Ахмат да болгъандыла. Кызы бир орден бла майдал кытханды, жаш да кеси тышгени жолуну ахырына чыкъланды. Алай орден неда майдал алапмагъанды.

Интернетде кырауучула жерлешлерини жетишимлерине къууангъанларын, республикада быллай акъыллыла болгъанлары бла ёхтемленгенлерин билдиргендиле.

Бизни корр.

ФЕСТИВАЛЬ

Кёзлерин жарытдыла, саугъаладыла

Кеп болмай Прималкинское элде «Мы такие, как и все» деген аты бла биринчи районла аралы фестиваль ётгенди. Анга саулукъларында кемчиликлери болгъанла (10–78 - жыллыкълар) кытышхандыла. Ала жырла айтхандыла, назмула окъугъандыла, кюл усталыкъларын кёрюзтгендиле. Къонакъланы санында кёзлери иги кёрмегенлени бла сакъатланы биригуулерини, тишируулары советини, социал болушлукъ берген араны эм Приблизная станицаны школ-интернатны келечилери болгъандыла.

Прохладна районну башчысы Владимир Бирюков таукелликлери, тириликлери ючюн фестивалны жигитлерине ыспас этип, Жангы жылда этген муратлары толурун тежегенди. Кёзлери иги кёрмегенлени битеурроссей обществосуну республикада бёлюмюню председатели Черкесланы Лиза, Пенсия фондну бёлюмюню таматасы Николай Шутко, учрежденияланы эм жамауат организацияланы келечилери да конкурсантагъа чыгъармачылыкълары бла жетишимле болдурууларын

сойгенлерин айтхандыла.

Ол кюн Рустам Мисроков, Мурат Кумыков, Анита Михайлова, 2-чи номерли школ-интернатны келечилери, «Поющие сердца», «Горняк», «Улыбка», «Радуга», «Слобода» эмда башха жыр-тепсеу къауумла бла артистле номерлери бла кыра-

учуланы кёллерин алгъандыла. Фестивалны ахырында уа лауреатлагъа диплома бла эсде кыларыч саугъала берилгендиле.

Прохладна муниципал районну администрациясыны пресс-службасы.

КОНКУРС

Табийгъатыбызга суймекликни сингдире

Кеп болмай Чегем районну билим беруу управлениясы бардырып «Бу тамаша дуня» деген экология фестивал болгъанды. Аны мураты ёсюп келген тёлюню эсин табийгъатны, экологияны сакълаугъа бурургъады, патриот сезимлерини кочлендирирге, деп билдиредиле муниципалитетни пресс-службасындан.

Фестивальга райондан жюзден артыкълар жаш эколог кытышханды. Ала

тюрлю-тюрлю темалагъа кёре кеслери ишлеген суратланы, башха затланы да кёрюзтгендиле эмда сахнада оюн халда бу жаны бла проблемаланы ачыкъларгъандыла. Ол санда адам улу жерни, сууну, хауаны кир-кипчик бла эмда башха затла бла жарасуз этип баргъанын тура этгендиле.

Конкурсну ахырында Чегем сахарны 1-чи номерли орта школунда окъугъан Алина Яганова бла Ислам

Вороков суратлары бла биринчи жерге чыкъландыла. Кеси кюлу бла абери ишлегенлени арасында уа эм игиге Яникойдан Къалабекланы Фарида саналгъанды.

Экологияны жылыны чеклеринде Чегем районну билим беруу учрежденияларында ачыкълар дерсле, конкурсла эм акцияла бардырылгъандыла.

Бизни корр.

ТЮБЕШИУ

Бир бирни асыры тансыкылагандан, кетерге киши ашыкымай эди

Заман дегенин алай учуп барады! Ма биз да Төбөн Чегемни школу тауусханлы, андан кванат кыкыдырып чыгып, кимибиз окуртга, кимибиз ишлерге атланганлы, кезюбюзно жабып ачынчы, отуз жылдан артык болду.

Хар бирибиз кеси кьадырына тубей келгенбиз бюгюнлюкге, алгыннгы жашчыкыла бла кызычыкыла энди элли жылдан атлаган аппала, аммала болуп. Ма ол халда тубедик бир бирибизге бу кюнледе «Дикий камень» деген кафеде бир классда окугьанла. Кертиди, биз бир бирге тубейтубей туруучубуз. Элни жамауатындан бир заманда да айырылмагьанбиз, кьууанчлагьа жеталмасак да, бушууладан а кьалмаучубуз.

Алай анча жылны ичинде кезге урунмагьанла да бардыла. Сёз ючюн, мен Хочуланы Хасанны кермегенли иги кесек болады. Башхаладан соруп, алай таныгьанма аны. Макьатланы Миналдан да юйору бла кьыралыбызны ара шахарында кеп туруп кьайтханды.

Аз-аздан белгиленген жерге жыйылдык. Бир бирибизни асыры тансыкылагьандан, кьубултхандан, туурадан кьарап тургьан адам анга сейир этмей кьаллык туйюл эди. Уллу отода стол жанында олтуруп, бир бирибизден хапар сордук. Таматагьа уа Татчаланы Асхатны сайладык, ол адет-төреге уста болгьанын барыбыз да билгенибиз себепли. Сёз да бере, алгыш

да айтдыра, ол тубешиуно ариу бардырды.

Заууклу сабий заманыбызны эсгере, отуз төрт жыл кезюбюзге керюнмей, жангыдан 16-17-жыллыкьача болуп кьалгьан эдик. Огьурлу устазларыбызны да ариу сёзле бла эсибизге тюшюрдюк. Бизге уллу кьыйын салгьанларын унутмагьанбиз, унутурук да туйюлбюз.

Бир класслыларымы хар бири ахшы юйорле кьурап, ырахат жашагьанларына жюрегимден кьууанганма. Сабийлерини юслеринден айтханларында уа, бетлерине кьарап, «Туудукь-туугьандан татлы» деген сёзю кертилигине энтта да бир кере тюшюндюм. Алагьа жетгенде, хар бирибиз да башха тюрлю бола эдик, кезлерибиз жакырып кьала эдиле.

Бизни классыбыз школда кьалай эсе да энчи эди. Огьесе мангамы керюннгенди алай. Биз, сабийле, хыпыл-сыпыл эте билмегенбиз. Ма бюгюнлюкде да, кьарайма да, арабызда устазла, врачла, журналистле, кьурулушчула, фермерле, бизнесменле, технологла да бардыла. Кьысхасы, барысы да бюгюнню заманга кьыбыргьаларын жарашдырып жашайдыла, ишлейдиле.

Жарсыуьга, арабыздан замансыз кетгенле да бардыла. Аланы терк-терк сагьына, жарык ингерге мудахлыкь сала турдук. Не медет, ол да бизни жашауубузну бир жаныды. Стол башчы уа, ол мудахлыкьны чача, «Замансыз бушуу келмесин, кьууанчларыбыз а кеп болсунла!», - деп, сёзюно алгышха бурду.

Кими жолда болуп, кими ишинден ычхыналмай, тубешиуюбюзге келялмай кьалгьанла да бар эдиле. Сёз ючюн, Кьонакьылы Малик Воронежден телефон бла селешгенлей турду. Биз а анга суратларыбызны ийип, аны сукьландырдык.

Той-оюн да этип, заманыбызны заууклу етдюрген эдик. Туугьан эгечле, кьарындашча, бир бирге асыры кьууангандан, кетерге бирибиз да ашыкымай эдик. Тогуз-он сагьатны ичинде да тансыгьыбызны алалмай, кьюден жайылдык. Жыл сайын 20 июньда бу халда тубеширге да келишдик. Кьоранчсыз жыйыла турургьа Аллах саулук, насып да берсин барыбызгьа да!

ШАУАЛАНЫ Разият.

Мадарымдылыкь

Улутхачылыкьгьа кьажу сюелиу

«Кьабарты-Малкьар Республиканы Элбрус районунда 2017-2020 жыллада коррупцияны жолун кесуу жаны бла мадарла этиу» деген муниципал программаны чеклеринде админи-

борчлары халкьда жарыкьландыруу иш бардырууду эмда, адамланы бу жаны бла сейирлерин кьоруулауду да, анга кере социал реклама кьуралгьанды, буклетле, плакатла, флаерле хазыр-

страцияны улутхачылыкьгьа кьажу комиссиясыны келечилери аслам жумуш толтургьандыла. Аланы

лангьандыла. Тырнауузну 6-чы номерли школуно окуучулары - волонтерла жолда тубеген

адамларына улутхачылыкьдан, аны бла кюрошгенден сакьланьр ючюн не этерге кереклисин анылатхан 200-ден аслам буклет колешгендиле. Алада КьМРни Башчысыны Администрациясыны коррупциягьа кьажу телефон номери : (88662) 40-89-70, 40-34-32, Элбрус районда телефону: (886638) 4-38-02 эм районда прокуратураны номери: (886638) 4-21-51 бар эдиле.

Бу башламчылыкьны районну Билим беруу управленийсы бла «Единая Россияны Жаш гвардиясы» да кьабыл кергендиле. Улутхачылыкьгьа кьажу комиссиясы бу ишни андан ары да бардырып муратлыды.

Алиса ТАРИМ, Элбрус районну администрациясыны пресс-службасыны башчысы. Суратланы **ХАДЖИЛАНЫ Жамал** алгьанды.

Оюм

Төртжыллыкь окутуугьа кечюу вузлагьа тапмыгы?

Студентле төрт жыл бакалавриатда окугьандан сора диплом алган Болон система Россейде 2009 жылда кийрилгенди. Аны керек болгьаныны бла кьалгьаныны юсюнден даулашла энтта да тохтамагьандыла.

Бизни бешжыллыкь хазырлау системабызны бузуп, билим беруубюзге уллу чурум келтиргендиле. Эки урумдан кьуралган юлгюге ётоу – алгьа бакалавриат, артда эки жыл магистратура – уллу кьоранчланы эмда билим беруу программаланы тийишлисича тюрлендирууну излейди. Бусагьатдагы билим беруу системада аны аталлыкь адам жокьду. Преподавательлени ишлери мардыз келюду, андан сора да, аланы сокращениягьа да тюшюргендиле, анда урунурукь инсанла окууна хазна кьалмагьандыла.

Ишлей турган ситеманы бузаргьа да неге керек эди? Алгьа беш жылгьа хазырлагьан ахшы специалитлени энди тюз алай, сийсегиз а андан да игилени төрт жылны ичинде хазырлагьыз дегендиле Болонская ситеманы кийиргенлеринде. Ол кьужурукьду!

Болгьан затлагьа артха кьайтыргьа алыкьа кеч туйюлдю, кеп кьатышылыкь жерин тапханлыкьгьа, кьайтыу кьыйынлыкьла чыгаргьанлыкьгьа. Айнымай, тепмей тургьандан эсе ол игирек болур. Он жыл озгьанды жангы система жашаугьа кийирилгенли. Не зат тюрленгенди андан бери? Абитурентлени хазырлау даража, бютюнда инженер усталыкьлада, бек алашадь. Школда да ол сабийлени алакат окутмагьандыла, вузда да программаны бир жылгьа кьысартхандыла.

Ол бийик билим беруу туйюлдю, жаланда анга ушатуюду! «Эл мюлкюно механизаторлары» усталыкьгьа Петрозаводскны университетинде план 20-25 бюджет жерге жаланда 4 студент алыннганды. Аланы да ЕГЭ эсеплери болмагьанча алашала эдиле. Кьаллай специалистле болукьдула бу кьауумну келечилери тынгылы төрт жыл окумай чыкьсала?

Бу жарсыуну башха жаны да барды. Бакалавриатны тауусхан, былай алып кьарагьанда – ол шаблон ишни тындыргьан техникди. Инженер а чыгармачылыкь усталыкьды. Ала конструкторладыла, бийик даражалы технологдадыла.

Биз аланы магистратурада хазырларыкьбыз деп ышандырадыла. Алай магистрлени хазырлау ол кьыйын ишди – анда 5 студентге онла бла преподавательле болургьа тийишлиди. **Аланы уа кьайдан аллыкьдыла, магистратурада ишлегенлени хакьлары подушевой принципге кере телене эсе?** Алай эсе, ол бешуеленни окутхан файдалы болмай кьалады! Аны сылтауундан кеп университетледе магистратура жокьду. Жаланда техниклени окутуп чыгарыдыла. Аланы да кьаллай билимлери болгьанларына кьарагьа тийишлиди.

Александр ИВАНОВ, физика-математика илмуланы доктору, профессор (Петрозаводск) «Аргументы и факты» газет.

СПЕЦИАЛИСТЛЕ ЮЙРЕТЕДИЛЕ

Къаллай шампанни сайларгъа тийишлиди?

Францияны посольствосуна «Шампанни кюнюне» мен бир бош соруула бла келгенме: чагырны къаллайын алыргъа тийишлиди, къалай сууутургъа керекди, не бокалдан ичиледи? Ол жаны бла жахиллигим ючюн уста мени аз хыликкя этмезле деп барам. Этмедиле, жик-жиги бла ангылатдыла.

Сатып алабыз:
игиси учуз туйюлдою

Россейни тюенлендинге сатылгъан чагырланы араларында керти шампан жаланда бир процентни тутайды! Ма ол шартдан башлагъанбыз ушагыбызны Францияны Россейде посольствосуна сатыу-алуу миссиясыны РФ-де чагыр, спирт ичгиле, чагыр чыгаруу эмда жюзюмчюлюк жаны бла бёлюню башчысы Олег Будаев бла. Бир процент Францияны Шампань регионундан чагырды.

Къалгъан 99 процент а не затды? Испанлы кава (аны да Шампаньдагы амалла бла чыгъарадыла), италиялы просекко бла франчакорта. Креманла уа – игристый чагырла – Францияны Шампаньдан башха регионларындында. Тюенледе аллай ичгилени дагыда Грузиядан, Германиядан, Австралиядан, Португалиядан керюрге боллукъду. Айхай да, Россейникле да бек кёпдюле.

Керти шампан алай аз нек болгъаны баямды – ол багъады. «Аны юч мингден учузу тапхан кыйынды,- дейди Олег Будаев.- Бургундиядан, Луардан, Бордодан эмда башха француз региондан креманланы шампанни технологиялары бла чыгъарадыла. Аланы араларында бек иги чагырла

бардыла. Ала 1000-1100 сом эмда андан да багъа турадыла».

- Ата журтлуланы араларында да бек игилери бардыла. Келигиз, аланы да ичейик, алай шампан деп атамайыкъ,- деп къошады «Винтаж-М» компанияны айнытуу жаны бла директору Светлана Арсенавили.- 200 сом тургъан игристыйден а адамны башы аурумай къалмазлыгына сёз да жокъду. Аланы осал чагыр керекледен этедиле, татыуун а бал туз къошуп иглендирирге керешедиле. Дагыда, бузулуп къалмаз ючюн, сернистый ангидрид къошадыла. Адамны башы ма андан ауруйду. Ол бауургъа да бек хатадыла.

Сууутайыкъ:

жаланда бузгъа салмагъыз!

- Шешаны 31 декабрьде эрттенликде холодильникке салып, игирликке кеч чыгъарыргъа боллукъду. Балконда +5 градус эсе, анда къоюгъуз. Ол ачылып эсе уа, тышында уа сууукъ эсе – алай этерге керек туйюлдо! Шампанни морозилкагъа салыргъа арталыда жарамайды. Ол аны суймейди, олсагъат татыуун тюрендириде,- деп эсертеди Светлана Арсенавили.- Бек игиси – шампанни 5-6 градусха сууутсанг.

Жангы жылны байрам кечеси узунду. Уллу юйорде неда жарыкъ компанияда бир шеша олсагъат тауусулады – бокаллагъа кыйдугъуз, ичдигиз, жокъ болду да къалды. Экеулен болуп олтура эсегиз а?

- Эки бокалны толтуругъуз да, къалгъанын пробка бла жабыгъыз. Сора холодильникке салыгъыз да къоюгъуз,- дейди Олег Будаев.- Алайсыз ол жылы болуп, татыуун тас этерикди.

Бек игиси уа – шешаны бузлу суугъа салсагызы. Бузну кесине угъай, бузу болгъан суугъа. Ол заманда шампаннга бек тап температура къуралады.

Къуыйыкъ: къаллай орунлагъа?

Флейта – узун аягы болгъан иниче бокал. «Ол шампаннга жараулуду!»- дейди Олег Будаев.

Акъ чагыргъа керекли бокал. Ол жарты шаргъа ушайды. Юйюгюзде аллай бокалдан башхалары жокъ эсе, къонакларыгызыны алларына аланы салып, ёзденле ма биллайладан ичиледи деп айтыгъыз. Мен посольствогъа баргъан заманда, дегустациягъа чагырны ма аллай бокаллагъа къуыйган эдиле.

Кенг бокал - креманка. Бу амалны уа мен юйрете ме сизге, экспертле эшитмесинле ансы: учуз чагыр алдыгызы эсе, къонакларыгызыны аллында уялмаз ючюн, ма аллай кенг бокалла салыгъыз. Артыкъда игирликке. Эрттенликке къонакларыгызыны башлары ауруса, асыры кёп ичгенсиз деп, сылтау этерсиз.

Ичгенден сора не зат ашайыкъ:

икра болса, бек ахшыды

Шампан бла икра – монг жашауну белгиси.

- Сёз жаланда къара икраны юсюнден барады! Кызылы бла шампан келишмейди,- деп ангылатады Светлана.- Ол асыры тузлуду, шампан а кызыл икрагъа асыры кючлюдо. Алай а шампандан сора оливье, «селёдка под шубой» да бек иги барадыла.

«Комсомольская правда» газет.

АТА ЖУРТНУКЪУЛА

Чагырмы огъесе чагыргъа ушагъан ичгими?

Ата журтлу игристыйни игисин къалай сайларгъа боллукъуна алай чагырла жаны бла эксперт Дарья Домостроева юретеги.

1. Бек алгъа этикеткасында неда шешаны арт жанында жазыула ол чагыр болгъаныны бла къалгъаныны юсюнден билдириую табаргъа керекди. «Игристое вино» неда «Российское шампанское» деген сёзлени излеги. Ала бар эселе, чагыр керти окъуна ГОСТ-ха кёре этилгенди.

«Винный напиток», «игристый винный напиток» деген жазыула уа жалгъан газацияны хайырланганларына шагъатлыкъ этедиле. **Чагыр болмай, анга ушатылган ичгиле 150-300 сом турадыла.** Жангы жылы аллында уа аланы багъаларына къошуп сатаргъа да боллукъдула.

2. Игристый не амал бла этилгенди да кёрей-

ик. **Биринчиси - Шампаньдача, классикалы амалды.** Этикеткада «классический метод», «традиционный метод» деген сёзлени излеги.

Алай шампан **700-800 сом турады.** Экинчиси **Шармны терк жетген амалды.** Чагыр уллу цистерналада къайнайды. Асламлагъа деп чыгъарылады. Алай а хатасы жокъду. Татыулду, «жарыкчыкъ» этеди. Алай чагырны бир шешасыны **багъасы 300 сомдан башланады.**

3. Чагырны уллу производительледен алгъандан игиси жокъду. Аланы тийишли оборудованилары барды.

4. Брют, полусухое, полусладкое – сайлауугъызга кёре. Алай бек иги чагыр материал хар заманда да брютха барады. Бал туз а кемчилерин жашырыргъа болушады. Ол не къадар кёп къошулса, ол къадар аманды. Качестволу чагыр сору эсегиз, брютну сайлагъыз.

Акция

Тийишдирилген ахчаны - жандауурлукъгъа

26 декабрьде 15:00 сагъатда КъМКЪУ-ну Тарых, филология эм СМИ институтунда байрам ярмарка боллукъду. Анда жыйылгъан ахча жандауурлукъ жумушлагъа къоратыллыкъды. Акцияны «ООП КБР» союзу себеплиги бла вузну студентлерини бла аспирантларыны профсоюзлары бардырады.

Ярмаркада студентле келтирген аберилени 20, 30 эм 50 сомгъа сатып алыргъа боллукъду. Дагыда анда лотерея бардырыллыкъды, хорлагъанлагъа уа спонсорладан саугъала берилдикле. Китап окъургъа суйгенлеге кёрмюч ишлерикди, бир мураты болгъан а «Къар Аппагъа письмо жаз» деген акциягъа къатышаллыкъды.

КъМР-ни Правительствогъа, Билим бериу, илму эм жаш тёлую ишлери жаны бла министерствосуна, профсоюзланы, Нальчик шахарны администрациясыны, «ООП КБР» союзу келечилерини эм преподавательлени къатышуулары бла аукцион да ётерикди. Киберспортну суйгенлеге уа «BattleCityTank» деген турнир къураллыкъды. Арт-галереяда уа къонакъла студентлени чыгъ-

армачылыклары бла шагъарейленирликдиле. Байрамда тюрлю-тюрлю азыкъландан тепсиле да жасаллыкъдыла. Ярмарканы ахырында уа жыйылгъанла бирге 130 жау чыракны кёкге жиберликдиле.

Акцианы юсюнден толу хапарны Инстаграммда @dedushka_profkomсайта табаргъа неда аны бардыргъан Таумырзаланы Фатиматха бу телефон номерге селешип билирге боллукъду: **8(928)720-18-56.**

МАГОМЕТЛАНЫ С.

Хант къанганы багъасы неллай бирди?

Жангы жылны белгилеген кюнледе хар юй бийче да кесини жууукъларын аламан ашарыкъла бла сейирсиндирирге излеиди. Алай бир-бир азыкъла, тереге айланып, жылла бла этиле келедиле. Алайланы саны отузгъа жетеди. Ол санда белгили салатла, кёгетле, татлы ашарыкъла, аракъы, кызыл икра чабакъ эм башха затла бардыла.

Аны бла байламлы Росстат төрт адамдан къуралгъан юйор бу байрамда аш-суугъа къаллай бир ахча къоратыргъын тергегенди. Бийыл башында сагъынылган ашарыкълагъа юч жюз сомгъа кёп төленирикди. Сёз ючюн, Нальчикде төрт адамдан къуралгъан юйор, орта эсен бла алып тергегенде, аш-суугъа 5294 сом къоратырыкъды.

Саулай Россейни юсюнден айтханда уа, эм кёп Чукоткада - 8100 сом, эм аз а Ингушетияда - 3100 сом жояргъа тюшерикди. Бизни республикада белгили «оливье» салатны бийыл 251,19 сомгъа, «селёдка под шубой» дегенни уа 135,25 сомгъа табаргъа боллукъду. Бытыр бла тенгешдиргенде, биринчиси 3 сомдан, экинчиси уа 4 сомдан асламгъа учуз болгъандыла.

Информантстволаны материалларына кёре.

ЖАШ ТЁЛЮ

Аны неге да иши барды, ол не ючюн да жууаплыды

Ахметланы Баширни жашы Артур Прохладна районну Восточный элинденди. Аны бла мен ол Къабарты-Малкъар кырал университетни инженер-техника факультетини биринчи курсунда окугъанында танышханма. Вузда бардырылган битеу ишлеге тири къатышканы бла кесине эс бурдуртхан эди.

- Онбиринчи классда бизге гитче ата журтубузну юсюнден хапар жаздырадыла. Аны бла республикада биринчи жерге чыккъан эдим. Андан сора школда, районда да жамауат жашауагы бютюн тири къатышам. Сора университетте киргенимде да, окууга аслам эс бёлсем да, башха жумушлагга да къошулмай къалмагъанма, - деп хапарлайды жаш.

Артур алгъа курсунда, ызы бла окуу юйде профсоюз комитетни къауумунда тириликни кёргозтеди. Энди уа ол бу жамауат организация республикада, андан тышында да бардырган тюрлю-тюрлю форумлагга, жыйылулагга да жюриюйду, алада кесини оюмун да айтады. Нальчикде «Эльбрусид» жаш тёлү ара бла да къаты байламлык жюриютеди, ол къурагъан ишлени барысына да къатышды.

- Инженер-техника факультетге бек сыйлоп кирген эдим, алай ардан-артха жамауат жумушланы, жаш тёлү бла ишлеуно жаратып, анга жюрегим бек тартканын сезгенме, - дейди ол.

Жашны дагыда кеп хунери барды. Ол ариу тепсейди. Жыйылулада, арагга чыгып, аяк бюгюп башласа, анга къарап турлугунг келеди. Ол дайым да кесини билимин кенгертирге, кез къарамын байыкъландырыр-

Азамат этген эдиле. Ары баргъанла, ол санда бизни жерлешлибизни бир къаууму да, проектлерин элтген эдиле. Мен а, быллай форумга биринчи кере къатышканым себепли, кёрюрге, танышырга, шагъарейленирге баргъан эдим. Келир жыл проектими жарашдырып элтирикме. Ол жолоучулугумдан иги сынау да жыйышдыргъанма, кепле бла да танышханма. Интернет, телефон бла да байламлыкларыбызны юзмей бардырабыз».

гга итинеди. Магистратурада окуйду, спортну бир талай тюрлюсю бла да кюрешеди. Анга хар зат да сейирди, ол нени да билирге, сынарга кюрешеди. Ма алай жашауу магъаналыгга санайды.

Кеп болмай а ол бир къауум жаш адам бла «Эльбрусидни» юсю бла Татарстаны Къазан шахарына барып къайтханды. «Бизге аэропортда окууна бек жарык тюбеп, сейирлик къонак юйге элтген эдиле, - деп хапарлайды ол бу жолоучулугу юсюнден. - Анда тургъан тёрт кюнню мен жашагъан ёмюрюмде унутурук туйюлме. Къазанда «Тюркюлени алтыны» деген ат бла форум бола эди. Ары кеп къыралдан, ол санда Россейни тюрлю-тюрлю жерлеринден да, жашла бла къызла келген эдиле. Форумчуланы алгышлап Татарстан Республиканы башчысы Рустам Минниханов да селешген эди.

Бу жолоучулугубузгга башчылыкны уа КъМР-ни Граждан обществову институтлары бла байламлык къурау эмда миллетлени ишлери жаны бла управлениясыны бёлюмюно таматасы Рахайланы Мурат эмда «Эльбрусидден» Кубадейланы

2016 жылда уа аны вожатый этип, Анапагга жиберген эдиле. Ол жумушну да Артур бир адам да чуром тапмазча тамамлап, бет жарыккы къайтханды. Аны себепли быйыл жайда да биягъы ол шахаргга барып, тамата болса сыйгендиле.

Республиканы профсоюзларыны башчысы Фатимат Амшокова Артургга бек ыразы болганын айтады: «Тириликте сейир этерсе. Анга къаллай ишни бюурсанг да, аны айыпсыз толтурмай къоймайды. Адетли, тизгинли, чырайлы. Алай жаш ёсдюрген атана узак ёмюрлю болсунла. Бусагъатда Къабарты-Малкъар кырал университетни студентлерини кеп къалмай жоюз проценти профсоюзланы членлеридиле. Анда уа аны юлюшю бек уллу болганын базынып айталлыкма.

КъМКЪУ-ну профсоюз организациясыны башчысы Бёзюланы Ислам, Артур да ол жаны бла бек уллу иш тамамлайдыла. Биз быллай жумуш барды деп селешгенибизлей, олсагъат табылырла. Артурча жашларыбыздыла республиканы келир заманыны тутуругу».

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратны автор алгъанды.

Байпамлыкъла

Санкт-Петербургда – байрам ярмаркагга

23 декабрьден башлап 7 январьгга дери Санкт-Петербургда Пионерлени майданында Рождествону байрамына жораланган ярмарка бардырыллыкды. Анга Шимал Кавказдан Дагъыстан, Къабарты-Малкъар эм Къарачай-Черкес республикала да къатышырыкдыла.

- Ярмаркагга келирге сыйгенлерин Россейни онюч региондан эмда онтёрт тыш къыралдан билдиргендиле. Аланы араларында Австрия, Армения, Белоруссия, Германия, Испания, Израиль,

Кытай, Куба, Латвия, Литва, Сербия, Чехия, Россейден а Краснодар край, Ростов, Новгород, Тула, Волгоград, Архангельск, Ненецк, Москва эм Ленинград областла, Карелия бла Кърым республикала да бардыла.

Айтханыбызча, аланы санында Дагъыстан эмда быйыл биринчи кере Къабарты-Малкъар бла Къарачай-Черкес республикала да боллукъдула, - дейди Санкт-Петербургну хайырланучулары рыногуну управлениясыны специалисти Олег Синагю.

Эркин тутушуу

Маюдалсыз къалмагъандыла

Бу кюнде Къабарты-Малкъарда эркин тутушуудан республикалы турнир бардырылганды. Ол СССР-ни спортуну устасы Хубийланы Анатолийни хурметине къурагъанды.

Эришиуге аслам гёжеф къатышканды. Алтын маюдалны «Хасания» спорт клубдан Ахметланы Сулейман (25 кг.) къытханды. Кююш маюдалны «Къашхатау» клубдан Уяналаны Альберт (42 кг.) алгъанды. Мецелланы Ибра-

гим (35 кг., «Къашхатау»), Нёгерланы Саид (54 кг., «Хасания») бла Энейланы Мансур (25 кг., Шалушка) ючюнчюле болгандыла.

Жашчыкъланы тренерлери Ахметланы Солтан, Аюланы Юсюп, Исмайыл, Азамат, Ибрагим, Мисирланы Элдар бла Илияс, Къарчаланы Рашит, Заниколаны Азрет, Мамбетланы Илияс юйретедиле.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

НАЛОГЛА

Ёнкючлерин төлемегенлени - жамауатха баямлау

Кеп болмай КъМР-ни налог органлары бла сюд приставла «Жангы жылгга - борсусуз» деген рейд бардыргъандыла, деп билдирелиди ФНС-ни интернет-сайтында. Аны кезиюнде налогланы төлемеген 900 адам жокъланганды. Бюгонлюкде аланы барыны да ёнкючлери 97 миллион сомгга жетеди.

Андан а бу жол юч миллион сом жыйыл-

гъанды. Дагыда 79 адамны 23,7 миллион сом багъасы ырысхыларына арест салынганды. Белгиленген заманда борчларын жапмасала, аны юсюне энтта да жети процент төлерге тюшериклерин эслерине салгандыла. Ол санда ол төлеулерин кеп заманны бермегенлени банкда сётларыннан бла иш хакъларындан ахча алынырыгъы, мюклери сыйырыллыгы эм алагга Россейден тышына чыгаргга чек салынырыгъы билдирилгенди.

Борчлары болгъанланы юслеринден банкагга эмда иш бла жалчытуучулагга билдирирге, басмада чыгарырга да эркинлик бериледи. Сёз ючюн, быйыл октябрьден башлап налогладан албугъартханла машиналарыны номерлерин газетледе кёрюрге боллукъдула.

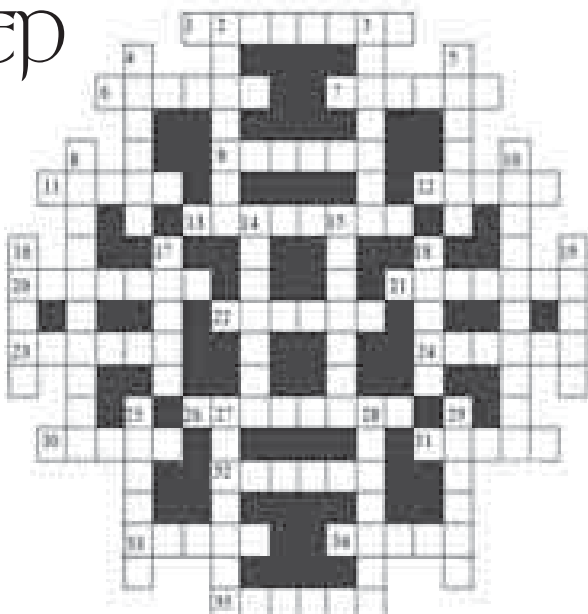
Рейдле жылны узуну тохтаусуз бардырыладыла. Налогларыны юсюнден билирге сыйгенле неда төлейибиз дегенле ол жумушларын Интернетде онлайн сервисде неда Сбербанкны терминалларында кеслерини ИНН номерлерин жазып тамамларгга боллукъдула.

Бизни корр.

СӨЗБЕР

ЭНИНЕ: 1. Айдабол улу бла орус патчахха баргъан гюржюлю патчах. 6. Амалсызлык. 7. Киши сабийине ата болуу. 9. Къарачайда тау. 11. Беш Тау элден бири. 12. Аллай терекле Бахсанда кепдюле. 13. Сабий жаратыла туруп, анга бла анасына этилген болушук. 20. Бир бирни билиу. 21. Ат иерни алайына къысхандыла таулула жамычылары. 22. Этни аны бла ашасанг татылууду. 23. Таулу композитор Байчеккуланы ..... 24. Жаз башында себилип, жайда жетген битим. 26. Садакъачы. 30. Чилле. 31. Бузлу тау башла. 32. Арап тилде хорламлы деген магъанасы болгъан, бизде да жюриген эр киши ат. 33. Орус межгит. 34. Китапны, газетни хайырлануучу. 35. Юйге иги адам бла бирге киреди.

ЁРЕСИНЕ: 2. Къабартылы нартюхчо эл. 3. Тили бизге жуукъ сибирчи. 4. Таулу эр киши ат. 5. Нарт. 8. Табийгъат халны билдирген сууда жуоучю тенгиз къанатлы. 10. Улуу ишде чырмау болгъан затла. 14. Юйге кирген

жерде оту. 15. Аланы алайлай да ашайдыла, ауушхан адамны ашын этгенде да юлешуочюдюле. 16. Къазахстанда эрттегили шахар. Беппайланы Муталипни назмуларында барды. 17. Сабийге биринчи тиш чыкыгъанда этиледи таулу юйледе. 18. Ууакъ тууралгъан чий эм къатхан этден этилген шорпа. 19. Атны чачы. 25. Жюрекде ол болса, адам халал, жарыкъ бола-

ды. 27. Сабийлени къоркъутуучу, мифден келген адам сыфатлы жаныуар. 28. Токка къараучу. 29. Боза этиучю адам.

ГАЗЕТНИ 240-чы НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАНГАН СӨЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

ЭНИНЕ: 5. Жабагы. 6. Габара. 10. Накыш. 11. Ачылык. 12. Къарамыйык. 15. Къысхач. 18. Ууакъ. 19. Чапыракъ. 20. Байракъла. 21. Къаймакчы. 24. Аманлык. 26. Къырымлы. 27. Чырайлы. 31. Самарканд. 33. Алтын. 34. Жылгы. 35. Унугуу. 36. Илячин.

ЁРЕСИНЕ: 1. Жагъафар. 2. Адамлык. 3. Чабыр. 4. Уручу. 7. Жастык. 8. Хамайыл. 9. Лыбыта. 13. Къабартылы. 14. Къурмачлык. 16. Къатлама. 17. Къарайым. 22. Ундурукъ. 23. Араблы. 25. Юйдеги. 28. Къанбуз. 29. Инжиле. 30. Жырна. 32. Хычин.

Концерт

Той-оюнну къосегенлеге

Жангы жылны байрамыны аллында быйыл да, къуралгъан төредеча, «Акъ байрам» концерт къараучулага аламант саугъа боллукъду. **29 декабрьде Музыка театрд**а жырны, макъамны сойгенлени жарык къуанч саклайды.

Концерт программага КъМР-ни, КъЧР-ни да атлары айтылгъан артистлери къатышырыкъдыла. Жангуразланы Мажит, Мамайланы Фатима, Тамбийланы Къасбот, Бапыналаны Зариф, Батчаланы Лидия, Мусукаланы Руслан, Асанланы Кулина, Габаланы Тенгиз, Гергюкъланы Халимат, Холамханланы Къайсы, Къабардокъланы Зухура, Занкишиланы Марат, Бийланы Аслан, «Жашлыкъ», «Ас-аланы», «Асса-пати», «Асса» чыгармачылык коллективле эм башхала той-оюн бла жыйылгъанланы келлерин кетюрлюкдюле.

Концерт **18.30 сагъатда** башланарыкъды. Сорлукълары болгъанла бу телефон номерлеге селешсинле: **8(8662) 77-42-08, 8-928-079-95-95.**

Судоку

7	4		8		3		5
		2			8		
5	8					4	1
			3	9	8		
6			4		5		9
			6	2	7		
3	4					8	7
		5				1	
8	9		7		4		2

Ёресине, энине да белгиленген квадратлада тарихле къайтарылмазга керекдиде. Тюз толтурулган судокуну эсеби барысында да бир боллукъду.

ТОКУМАЛАНЫ Салим хазырлагъанды.

Быйыкъгъа гороскоп

23 декабрьден 30 декабрьге дери

КЪОЧХАР. Чыкгъан болумланы тюз оюм, тюз оноу этип тамамларга къорешигиз. Бу быйыкъда хар башлагъан ишигизни да эбине жетдираллыкъсыз. Андан сора да, жууукъ адамларыгъыны келлерин кетюрюрге итингиз.

ТАНА. Жетип келген байрам кюнледе сизни жюрегигизни бир жарысу бийлеп турлукъду. Анга артыкъ улуу эс бурмагъыз. Бара баргъан заманда хар не кесини жерине келликди.

ЭГИЗЛЕ. Бу быйыкъда юй жумушларыгъыздан солурга къорешигиз. Ишигизде кеп жумуш тамамларга тюшерикди, аны себелли къюккъары керек боллукъду. Суйген адамыгъыны а жюрек къыйынлыгын соруп билдирге излеги.

АЙЫРЫЧАБАКЪ. Кеси кесигизни тюрендирирге хазыр болмасагъыз, къыйналырга тюшерикди. Кез къарамларыгъыны, акъылыгъыны, сагъшларыгъыны жангы жанына бургуыз, хар затны да ахшы жанын белгилегиз.

АСЛАН. Бу кюнлени бек ырахатлы, зауукълу етюрюрге боллукъсуз. Нек дегенде бусагъатда жюрегигиз къаллай эсе да бир жангы къюккъары тапханчады. Аны анылап, хайырланмай къюмагъыз.

КЪЫЗ. Осал къылыкълы адамладан бир жанында турурга къорешигиз. Ала бусагъатда сизни абындыргъа сюерикдиле. Ишигизде таматаларыгъыны да ачуландырмагъыз, ансы аны эселлери артада да къыйнап турурга боллукъдула.

БАЗМАН. Жашаудан не сойгенигизни анылап, ол жолдан таймагъанлай барырга къорешигиз. Сизни жюрегигиз излеген адам энди биргегизге туюлюду. Аны алай нек болгъанын а иги сагъыш этсегиз, аныларыкъсыз.

АКЪЫРАП. Жюрегигизге багъалы адамланы къатларында болурга къорешигиз. Сиз бусагъатда аланы бир аз унутуп турасыз. Бу кюнледе бир ненча кюнню ичинде тамамларыкъ ишигизни терк тындырырга онларыгъыз барды.

МАРАУЧУ. Бу быйыкъда кеп тапсыз ишлени тыяр онугууз барды. Сабийгиз жюрегигизни къыйнап тура эсе, аны бла да ачыкъ ушакъ бардырыгъыз, жюрегигизни сабыр этигиз. Юйюр жашауга берилдирге заманды.

ТЕКЕМЮЙЮЗ. Ууакъ затлага эсигизни бөлүп, уллуланы эслемей къалмагъыз. Келе тургъан кюнледе къюккъары изленирикди. Аны себелли бир аз солурга къорешигиз. Болгъан затыгъыны багъалагъыз, уллу муратладан да къачмагъыз.

СУУКЪУЙ. Ариу оюмла, сагъышла бла жашарга къорешигиз. Хар ишигизни ариу ниет бла башласагъыз, аны эселлери, сөзюз, къууандырыкъдыла. Алай саулугуугъу а бир аз эс бурууну излеп турады бусагъатда.

ЧАБАКЪЛА. Бу айны ахыр кюнлери сизге энчи боллукъдула. Кеси кесигизге бир аз эркилик беригиз, солугууз. Сый-намыс, адепкъылык дегенча аныламанлага къаты болугууз. Жюрегигизни излемлеринден да къачмасагъыз игиди.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительство

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДАКЦИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МОКЪЛАНЫ Зухура (бөлүмнө редактору),
ТИКАЛАНЫ Фатима (бөлүмнө редактору).

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер служба хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмалангъанды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикте кёре 19.00 сагъатда кюл салынады. 20.00 сагъатда кюл салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫЪАРГАНЛА:

Мусукаланы Сакин-дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия, Кучукъланы Сафият - жууаплы секретарьны орунбасарлары;
Гелаяны Валентина - (1,2,3,11-чи бетле), Зезаланы Лидия - (4,9,10,12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 2100 экз. Заказ № 1637
Багъасы 15 сомду

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru